

គណៈកម្មាធិការដើម្បីការបោះឆ្នោតដោយសេរី និងយុត្តិធម៌ នៅកម្ពុជា

Committee for Free and Fair Elections in Cambodia

ខុមហ្វ្រែល COMFREL

ថ្ងៃទី១៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣

Vision : A democratic society that democratization in particular democratic elections are promoted and qualified to bring benefits to people.

សេចក្តីប្រកាសព័ត៌មាន

ស្តីពីរបាយការណ៍ការអង្កេតក្នុងដំណាក់កាលយោសនាបោះឆ្នោត សម្រាប់ការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រអាណត្តិទី៥ ឆ្នាំ២០១៣ ក្នុងរយៈពេល៣សប្តាហ៍

នៅក្នុងដំណាក់កាលយោសនាបោះឆ្នោត ដែលចាប់ផ្តើមតាំងពីថ្ងៃទី២៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៣ រហូតមកទល់នឹងពេលនេះ ខុមហ្វ្រែលសង្កេតឃើញមានព្រឹត្តិការណ៍សំខាន់មួយចំនួនដែលគួរឲ្យកត់សំគាល់។

ភាពតានតឹងផ្នែកនយោបាយត្រូវបានកាត់បន្ថយដោយសារ ប្រធានគណបក្សប្រឆាំងលោក សម រង្ស៊ី ត្រូវបានព្រះមហាក្សត្រព្រះបាទនរោត្តម សីហមុនី បានប្រទានលើកលែងទោស ដោយយោងតាមការស្នើសុំពីលោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន ថ្ងៃទី១២ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ ដើម្បីបើកផ្លូវឲ្យលោក សម រង្ស៊ី បានវិលត្រឡប់មកកម្ពុជាវិញដើម្បីចូលរួមធ្វើសកម្មភាពនយោបាយ។ ការប្រទានលើកលែងទោសលោក សម រង្ស៊ី ប្រធានគណបក្សប្រឆាំងរូបនេះ មិនត្រឹមតែជាដំណាក់កាលដំបូងក្នុងការរួមចំណែកដល់ដំណើរការនៃការបោះឆ្នោត ដោយសេរី និងយុត្តិធម៌ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែអាចកាត់បន្ថយ និងទប់ស្កាត់បាននូវអំពើហិង្សា បើសិនការវិលត្រឡប់របស់គាត់ដោយគ្មានការលើកលែងទោស។

មានថាមវន្តនយោបាយថ្មី (New Political Dynamic) នៃការយោសនាបោះឆ្នោតរវាងគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា និងគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ (គណបក្សប្រឆាំង)។ គណបក្សទាំងពីរនេះបានធ្វើការយោសនាយ៉ាងសកម្ម ហើយមានលក្ខណៈទ្រង់ទ្រាយធំ(ពីមួយម៉ឺនទៅបួនម៉ឺននាក់)នៅមណ្ឌលបោះឆ្នោតធំៗ។ បន្ទាប់ពីគណបក្សនេះ ក៏ឃើញមានគណបក្សហ៊្វុនស៊ិនប៉ិចបានធ្វើសកម្មភាពយោសនាទ្រង់ទ្រាយធំ(តិចជាងមួយម៉ឺននាក់) ល្មមនៅរាជធានី កំពង់ចាម តាកែវ។ សារនយោបាយ ចេញពីការយោសនាមានឥទ្ធិពលទៅលើការយោសនាបោះឆ្នោតរបស់គណបក្សសង្គ្រោះជាតិ «ដូរ ឬមិនដូរ...ដូរ!» ។ ចំណែកគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា «ស្រលាញ់ជឿ និងអាណិត ហ៊ុន សែន បោះឲ្យគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា» ឬ «ហ៊ានថា ហ៊ានធ្វើ!»។ សាខាគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាជាច្រើនបានផ្តល់ថវិកាពី៥០០០រៀល ទៅ៣០០០០រៀលម្នាក់ក្នុងមួយថ្ងៃសំរាប់សកម្មជន និងអ្នកចូលរួមមួយចំនួនធ្វើសកម្មភាពយោសនាបោះឆ្នោត។ ចំណែកគណបក្សសង្គ្រោះជាតិវិញ បានបង្កើតជាមូលនិធិ និងអង្គការសប្តាហ៍។

ការចូលរួមរបស់យុវជននៅក្នុងសកម្មភាពនយោបាយកាន់តែខ្លាំងឡើងៗ នៅក្នុងការយោសនាបោះឆ្នោតរបស់គណបក្សនយោបាយមួយចំនួន ជាពិសេសគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា និងគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ។

បើទោះបីគណបក្សសង្គ្រោះ ជាតិរៀបចំហែក្បួនយោសនារបស់ខ្លួនដោយមានសមត្ថកិច្ចនគរបាល (រក្សាសន្តិសុខបោះឆ្នោត) តិចតួចជួយធ្វើការសម្របសម្រួលក៏ដោយ ប៉ុន្តែសកម្មភាពទាំងនោះអាចដំណើរការបានដោយសារតែយុវជនចូលរួមយ៉ាងសស្រាក់សស្រាំ។

ដោយឡែក អាជ្ញាធរដែលមានតួនាទីជាអ្នកសម្របសម្រួលឲ្យគណបក្សនយោបាយទាំងអស់ទទួលបានភាពស្មើគ្នានៅទីកន្លែងសាធារណៈ ប៉ុន្តែបែរជាអាជ្ញាធរមានភាពលំអៀងយ៉ាងខ្លាំងទៅវិញ។ ការបិទខិត្តប័ណ្ណ ឬស្លាកសញ្ញានៅទីកន្លែងណាមួយតាមការស្នើសុំ ឬការជូនព័ត៌មានគណបក្សផ្សេងៗ ជាពិសេសគណបក្សសង្គ្រោះជាតិត្រូវបានបដិសេធដោយអាជ្ញាធរ។ សំរាប់ទីកន្លែងឯកជន ការបិទខិត្តប័ណ្ណ ឬក៏ការដាក់ស្លាកសញ្ញាគណបក្សរបស់គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាមិនត្រឹមតែមិនបានសុំទៅម្ចាស់ទៅម្ចាស់ផ្ទះប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែការបិទនោះត្រូវបានជួយជ្រោមជ្រែង ព្រមទាំងចាត់ចែងដោយអាជ្ញាធរថែមទៀតផង។ អាជ្ញាធរមិនត្រឹមតែចូលរួមក្នុងការរារាំងសកម្មភាពយោសនារបស់គណបក្សផ្សេង(មិនមែនគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា) ហើយបានដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅគណបក្សប្រឆាំង ដូចជាគណបក្សសង្គ្រោះជាតិយ៉ាងហោច២៧បណ្តឹង ក្នុងនោះមាន១៥បណ្តឹងអំពីការបិទគោលនយោបាយនៅលើបង្គោលភ្លើងដោយគ្មានការអនុញ្ញាត។

ម៉្យាងវិញទៀត ការបង្រៀនគូសសន្លឹកឆ្នោតឲ្យគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាដល់អ្នកមានសិទ្ធិបោះឆ្នោតមានលក្ខណៈបង្ខំជាកាតព្វកិច្ច។ ជាការពិតប្រជាពលរដ្ឋមានការយល់ដឹងច្រើននៅក្នុងការគូសសន្លឹកឆ្នោត ប៉ុន្តែពួកគេត្រូវបានដាក់សម្ពាធឲ្យគូសសន្លឹកឆ្នោតដោយអាជ្ញាធរ ពិសេសមេភូមិ ឬមន្ត្រីរាជការ។

ខុមហ្វ្រែលបានសង្កេតឃើញថា ក្នុងដំណាក់កាលយោសនាបោះឆ្នោត ដែលចាប់ផ្តើមពីថ្ងៃទី២៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៣ រហូតមកដល់ថ្ងៃទី១៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ បានកើតឡើងនូវភាពមិនប្រក្រតីនៅទូទាំងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាមានចំនួន១៥០ករណី ដែលក្នុងនោះមានដូចជា៖

១. ការបំផ្លាញសំភារៈយោសនារបស់គណបក្សនយោបាយភាគច្រើនគណបក្សសង្គ្រោះជាតិមាន៣៦ ករណី នៅខេត្តកំពង់ចាម កណ្តាល ក្រចេះ កំពត បន្ទាយមានជ័យ ព្រៃវែង ឧត្តរមានជ័យ សៀមរាប កំពង់ស្ពឺ បាត់ដំបង និងកំពង់ឆ្នាំង។
២. ការបំភិតបំភ័យ គំរាមកំហែង និងហឹង្សា ភាគច្រើនទៅលើប្រជាពលរដ្ឋ និងសកម្មជនគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ មាន១៩ករណី នៅខេត្តព្រៃវែង តាកែវ កំពត ឧត្តរមានជ័យ បន្ទាយមានជ័យ ព្រៃវែង ភ្នំពេញ ប៉ៃលិន កណ្តាល និងរតនគិរី។
៣. ការរំខានការយោសនារបស់គណបក្សនយោបាយ ភាគច្រើនគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ មាន៩ករណី នៅខេត្តព្រៃវែង ភ្នំពេញ និងកំពង់ឆ្នាំង។
៤. មិនមានអព្យាក្រឹត្យភាព និងការជ្រៀតជ្រែករបស់អាជ្ញាធរ មន្ត្រីរាជការ កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ដែលក្នុងនោះ មេភូមិ អនុភូមិ និងអាជ្ញាធរដែនដីមាន៥៤ករណី និងមានមន្ត្រីរាជការ កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ មន្ត្រីតុលាការចូលរួមធ្វើសកម្មភាពការយោសនាឲ្យគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាមាន២៤ករណី នៅខេត្តព្រៃវែង កំពង់ធំ

កំពត រតនគិរី កំពង់ឆ្នាំង បាត់ដំបង ភ្នំពេញ កណ្តាល ព្រះវិហារ សៀមរាប តាកែវ ស្វាយរៀង កំពង់ស្ពឺ កំពង់ចាម បាត់ដំបង និងកែប។

៥. ការចែកអំណោយរបស់គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាមាន៦ករណី មានលក្ខណៈការទិញទឹកចិត្តអ្នកបោះឆ្នោត នៅខេត្តរតនគិរី កំពង់ធំ កណ្តាល កំពត និងកំពង់ចាម។

៦. ការចាប់ខ្លួនសកម្មជនគណបក្សសង្គ្រោះជាតិមាន២ករណី នៅខេត្តកំពត និងកណ្តាល។

មានការប៉ះទង្គិចគ្នាដោយហិង្សាកាលពីថ្ងៃទី០៥ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ រវាងអ្នកគាំទ្រគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ និងអ្នកគាំទ្រគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាដែលឈានទៅដល់ការចោលដុំថ្មដាក់គ្នា ព្រមទាំងមានការផ្ទុះអាវុធជាច្រើនគ្រាប់ផងដែរនោះ។

ទូរទស្សន៍ស្ទើរតែទាំងអស់ លើកលែងទូរទស្សន៍ជាតិ បន្តការផ្សាយលំអៀងគ្មានតុល្យភាពព័ត៌មាន និងរូបភាពអំពីសកម្មភាពយោសនាបោះឆ្នោតរបស់គណបក្សនយោបាយ។ ទូរទស្សន៍ជាតិបានផ្សព្វផ្សាយកម្មវិធីស្នើរសុំរបស់គ.ជ.ប ដើម្បីផ្សព្វផ្សាយកម្មវិធីនយោបាយរបស់គណបក្សនយោបាយ។

វិទ្យុរដ្ឋ និងវិទ្យុឯករាជ្យមួយចំនួន ដូចជា FM១០២, FM១០៥, VOA, RFA, RFI, ABC, VOD និងវិទ្យុFMខ្លះទៀត ដែលបានផ្តល់ឲ្យសម្លេងគណបក្សប្រកួតប្រជែងផ្សេងៗបានឮនៅក្នុងការផ្សាយក្នុងកម្មវិធីផ្សេងៗ ហើយអ្វីដែលមានការរីកចម្រើនខ្លាំងក្នុងការផ្តល់ព័ត៌មាន និងរូបភាពយោសនាបោះឆ្នោត គឺតាមរយៈបណ្តាញសង្គម។ ព័ត៌មានយោសនាគណបក្សនយោបាយពីរ គណបក្សសង្គ្រោះជាតិ និងគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាមានច្រើននៅតាម Facebook។

មានការព្រួយបារម្ភសេចក្តីថ្លែងការណ៍រដ្ឋាភិបាលបានជ្រៀតជ្រែក និងបង្កើតការភ័យខ្លាចក្នុងការជំរុញគ្នាបកស្រាយ ឬព័ត៌មានលទ្ធផលបោះឆ្នោត ដោយសារតែមានការអំពាវនាវដល់ជនណាដែលរួមគំនិតពាក់ព័ន្ធក្នុងការផលិតឯកសារក្លែងក្លាយនេះចេញមកសារភាព រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានឹងផ្តល់រង្វាន់ជូន ជាពិសេសចំពោះអ្នកដែលកែច្នៃឯកសារស្ទង់មតិរបស់វិទ្យាស្ថានសាធារណរដ្ឋអន្តរជាតិ (IRI) ខណៈដែលរាជរដ្ឋាភិបាលបញ្ជាឲ្យសមត្ថកិច្ចតាមចាប់ខ្លួនជនទុច្ចរិតទាំងនោះ។ របាយការណ៍ស្ទង់មតិ (បន្ត ក្លែងក្លាយ និងបកស្រាយទិន្នន័យ) ផ្សេងដែលប៉ះពាល់ដល់គណបក្សនយោបាយប្រកួតប្រជែង និងអង្គការស្ថាប័នស្រាវជ្រាវស្ទង់មតិដោយផ្ទាល់នោះទេ ប៉ុន្តែគ្មានប៉ះពាល់ដល់រដ្ឋាភិបាលសោះ បើសិនរដ្ឋាភិបាលបែងចែកដាច់ពីគណបក្ស។

គិតមកដល់ថ្ងៃទី១៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ យោងតាមគណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោតដោយក្នុងនោះមាន២៣៩បណ្តឹង ភាគច្រើនទាក់ទងទៅនឹងការបំផ្លាញសំភារៈយោសនា ការរំខានក្នុងពេលយោសនា ត្រូវបានប្តឹងនៅគណៈកម្មការរៀបចំការបោះឆ្នោតថ្នាក់ឃុំសង្កាត់ (កំពុងដោះស្រាយ៥១បណ្តឹង, ចារបដិសេធ ១១បណ្តឹង, ដកពាក្យបណ្តឹង១២បណ្តឹង, លិខិតជូនដំណឹងបដិសេធ៥៩បណ្តឹង, ផ្សះផ្សាមិនសះជា៦១បណ្តឹង, ផ្សះផ្សាសះជា៤៥បណ្តឹង) និង៦៦បណ្តឹងទៀតត្រូវបានប្តឹងនៅគណៈកម្មការរៀបចំការបោះឆ្នោតថ្នាក់ខេត្ត/រាជធានី (កំពុងដោះស្រាយ១៧បណ្តឹង, ដកពាក្យបណ្តឹង០៤បណ្តឹង, លិខិតជូនដំណឹងបដិសេធ២៨បណ្តឹង, ផ្សះផ្សាសះជា០៣បណ្តឹង, សវនាការបដិសេធ០៨បណ្តឹង និងសវនាការយល់ព្រម០៣បណ្តឹង)។ ចំណែកបណ្តឹងបន្តមកគ.ជ.ប មានចំនួន១២បណ្តឹង ដែលក្នុងនោះ ១០បណ្តឹង ប្តឹងដោយគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ,

០១បណ្តឹងប្តឹងដោយប្រជាពលរដ្ឋ និង០១បណ្តឹងប្តឹងដោយគណបក្សខ្មែរឈប់ក្រ។ បណ្តឹងទាំង១២នេះ ត្រូវបានគ.ជ.ប ធ្វើការដោះស្រាយដូចជា ០៤បណ្តឹងបានធ្វើលិខិតជូនដំណឹងបដិសេធ, ០១បណ្តឹង ធ្វើសវនាការសង្ខេបបដិសេធ, ០១បណ្តឹង ធ្វើសវនាការសង្ខេបយល់ព្រម និង០៦បណ្តឹង កំពុងដោះស្រាយ។ គ.ជ.ប ហាក់មិនចង់ផ្តល់របាយការណ៍លំអិតអំពីបណ្តឹង និងមិនបើកចំហជាសាធារណៈក្នុងការធ្វើសវនាការបណ្តឹង គឺមិនត្រូវបានធ្វើជាសាធារណៈទេ។

បណ្តឹងភាគច្រើន ធ្វើឡើងដោយគណបក្សសង្គ្រោះជាតិចំនួន១៤៩បណ្តឹង, បណ្តឹងប្តឹងដោយតំណាងគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជាចំនួន៤៥បណ្តឹង, បណ្តឹងប្តឹងដោយអាជ្ញាធរក្រុង/ស្រុក/ខណ្ឌចំនួន០៨បណ្តឹង, បណ្តឹងប្តឹងដោយអាជ្ញាធរឃុំសង្កាត់ចំនួន១៧បណ្តឹង, បណ្តឹងប្តឹងដោយប្រជាពលរដ្ឋចំនួន១២បណ្តឹង, បណ្តឹងប្តឹងដោយអាជ្ញាធរកងរាជអាវុធហត្ថចំនួន០១បណ្តឹង, បណ្តឹងប្តឹងដោយតំណាងគណបក្សខ្មែរឈប់ក្រចំនួន០១បណ្តឹង និងបណ្តឹងប្តឹងដោយគណបក្សហ្វុនស៊ិនប៉ិចចំនួន០២បណ្តឹង។

ពីសប្តាហ៍ទី១ មកដល់សប្តាហ៍ទី៣(គិតត្រឹមថ្ងៃទី១៦ខែកក្កដាឆ្នាំ២០១៣) មានការកើនឡើងបណ្តឹងពី ៦១ ដល់២៣៩នៅគណៈកម្មការរៀបចំការបោះឆ្នោតឃុំសង្កាត់។ ការកើនឡើងបណ្តឹងនេះ អាចបណ្តាលមកពីការកើនឡើងភាពមិនប្រក្រតី ការរារាំង ការរំខាន និងភាពមិនអព្យាក្រឹត្យរបស់អាជ្ញាធរ។ ម៉្យាងទៀត គណបក្សនយោបាយ និងអាជ្ញាធរយល់ដឹងអំពីរបៀបដោះស្រាយភាពមិនប្រក្រតី តាមរយៈការប្តឹងប្តល់ច្រើនជាងយកជម្រើសហឹង្សា។ មានអំពើហឹង្សាតិចតួចចំនួនប្រមាណជាង១០ករណី ប៉ុន្តែមានតែប្រមាណ៣ករណីដែលបង្ករបួសស្នាម ដូចជានៅខេត្តកំពង់ឆ្នាំង កណ្តាល និងភ្នំពេញ។

សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែម, សូមទំនាក់ទំនង៖

កញ្ញា គង់ រ៉ាវីន អ្នកសម្របសម្រួលផ្នែកអង្កេតខុមហ្វ្រែល
ទូរស័ព្ទ៖ ០១២ ៦៥៤ ៩៥០ អ៊ីម៉ែល៖ ravine@comfrel.org

បេសកកម្ម ៖ បេសកកម្មរបស់ខុមហ្វ្រែល គឺជួយបង្កើតបរិយាកាសគួរជាទីពេញចិត្ត និងមានព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់ ទី១/ដើម្បីឱ្យមានដំណើរការបោះឆ្នោតដោយសេរី និងយុត្តិធម៌ តាមរយៈការបញ្ចុះបញ្ចូល តស៊ូមតិ ដើម្បីទទួលបាននូវក្របខ័ណ្ឌច្បាប់សមរម្យ, ការអប់រំដើម្បីផ្តល់ព័ត៌មានដល់អ្នកបោះឆ្នោត អំពីសិទ្ធិ និងសកម្មភាពចូលរួមសង្កេតការណ៍របស់ពួកគេ ដែលអាចរារាំងនូវភាពមិនប្រក្រតីព្រមទាំងផ្តល់នូវរបាយការណ៍អង្កេតយ៉ាងទូលំទូលាយ និងឆាប់រហ័ស ដើម្បីអាចឱ្យមានការវាយតម្លៃលើដំណើរការបោះឆ្នោតមួយដែលមិនលំអៀង និងមិនប្រកាន់បក្សពូក ទី២/ ដើម្បីឱ្យមានអត្ថន័យនៃដំណាក់កាលក្រោយពេលបោះឆ្នោតតាមរយៈការអប់រំ និងវេទិកាសាធារណៈក្នុងគោលបំណងជំរុញលើកទឹកចិត្តប្រជាពលរដ្ឋឱ្យចូលរួមក្នុងកិច្ចការនយោបាយ និងការធ្វើសេចក្តីសំរេចនានា ការតស៊ូមតិ/បញ្ចុះបញ្ចូលដើម្បីឱ្យមានការរកទម្រង់ ដំណើរការបោះឆ្នោតដែលបង្កើននូវគណនេយ្យភាព (ការទទួលខុសត្រូវ) របស់មន្ត្រីជាប់ឆ្នោត ព្រមទាំងផ្តល់នូវរបាយការណ៍អង្កេតយ៉ាងទូលំទូលាយ និងឆាប់រហ័ស ដើម្បីអាចឱ្យមានការវាយតម្លៃមួយដែលមិនលំអៀង និងប្រកាន់បក្សពូក ទៅលើការបំពេញកម្មវិធីនយោបាយ និងដំណើរការអនុវត្តន៍ការងាររបស់មន្ត្រីជាប់ឆ្នោត។